

Θύματα εγκληματικών πράξεων στην ΕΕ: η έκταση και η φύση της υποστήριξης των θυμάτων

Περίληψη

Στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διασφαλίζεται ότι όλοι οι πολίτες της ΕΕ έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής.

Η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων σε θύματα εγκληματικών πράξεων είναι θεμελιώδης για την επίτευξη δικαιοσύνης για τα θύματα, καθώς και για να διασφαλίζεται ότι τα θύματα διεκδικούν τα δικαιώματά τους. Οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων αφορούν τη βοήθεια που διατίθεται στα θύματα πριν από, κατά τη διάρκεια και μετά από τις ποινικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής και ψυχολογικής υποστήριξης και της παροχής συμβουλών σχετικά με νομικά, οικονομικά και πρακτικά ζητήματα, καθώς και κινδύνους περαιτέρω θυματοποίησης. Η καθημερινή εργασία των εργαζομένων στις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων σε ολόκληρη την ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των εθελοντών, συμβάλλει αποφασιστικά στο να γίνουν πράξη τα δικαιώματα των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Η πρόσβαση στις εν λόγω υπηρεσίες προσδιορίζει την ικανότητα των θυμάτων να ασκούν το δικαίωμά τους για αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, όπως ορίζεται στο άρθρο 47 σχετικά με το «δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου

δικαστηρίου» του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Το δικαίωμα των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη στηρίζεται όχι μόνο στο πρωτογενές και το παράγωγο δικαίωμα της ΕΕ, αλλά και σε πράξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και στην εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, το εν λόγω δικαίωμα εφαρμόζεται στην πράξη μόνον εφόσον τα θύματα γνωρίζουν ότι υφίσταται η εν λόγω υποστήριξη και ζητούν βοήθεια ώστε να κάνουν χρήση της. Η οδηγία για τα θύματα (οδηγία 2012/29/ΕΕ) αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου για τα θύματα εγκληματικών πράξεων.

Η παρούσα σύνοψη παρουσιάζει τα πορίσματα ερευνών του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA) σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε ολόκληρη την ΕΕ υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παρέχει μια επισκόπηση του τρόπου με τον οποίο η τρέχουσα παροχή υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ συγκρίνεται στην πράξη με τους στόχους και σκοπούς για την υποστήριξη των θυμάτων που προβλέπονται στην οδηγία για τα θύματα. Η έμφαση δίνεται στα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης, ενώ παράλληλα εξετάζονται και άλλες σχετικές διατάξεις.

Κύρια πορίσματα και τεκμηριωμένες συμβουλές

Οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων εξελίχθηκαν διαφορετικά στα 28 επιμέρους κράτη μέλη της ΕΕ. Τα δεδομένα που έχει συλλέξει ο FRA παρακολουθούν τον διαφορετικό ρυθμό, προοπτικές, πλαίσια και οργανωτικά

μοντέλα που εφαρμόστηκαν κατά την εξέλιξη των εν λόγω υπηρεσιών σε όλα τα κράτη μέλη. Αυτές οι εναλλαγές σκηναίωσαν τη φύση και το πεδίο των προσφερόμενων υπηρεσιών. Για ορισμένα

κράτη μέλη, αυτό σημαίνει ότι η εφαρμογή της οδηγίας για τα θύματα αποτελεί πρόκληση. Η έρευνα του FRA εντόπισε διάφορους επιμέρους τομείς, στους οποίους τα κράτη μέλη υπολείπονται επί του παρόντος των απαιτήσεων της οδηγίας για τα θύματα. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η υποχρέωση να διασφαλιστεί η πρόσβαση όλων των θυμάτων στις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Επομένως, πρέπει να γίνουν περισσότερα ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων της οδηγίας.

Το επίπεδο ελλιπούς καταγγελίας που αποκάλυψαν προγενέστερες έρευνες του FRA υπογραμμίζει ότι τα θύματα δεν δύνανται επί του παρόντος να ασκήσουν πλήρως τα δικαιώματά τους. Για παράδειγμα, στις τέσσερις έρευνες μεγάλης κλίμακας που διεξήγε ο FRA σχετικά με τη θυματοποίηση μειονοτικών ομάδων, τα ΛΟΑΔ άτομα, τα αντισημιτικά εγκλήματα και τη βία κατά των γυναικών, τα αποτελέσματα δείχνουν σταθερά ότι πολλά από τα θύματα δεν καταγγέλλουν τα εγκλήματα στην αστυνομία. Ενώ οι τέσσερις αυτές έρευνες εξετάζουν την κατάσταση συγκεκριμένων κατηγοριών θυμάτων (όπως γυναίκες που έπεσαν θύματα βίας), τα πορίσματα που αναδεικνύονται (για παράδειγμα σχετικά με την ελλιπή καταγγελία) αφορούν συχνά τα θύματα εγκληματικών πράξεων γενικότερα, με αποτέλεσμα να τονίζονται στην έκθεση ορισμένα πορίσματα που ισχύουν σε ευρύτερη κλίμακα.

Παρά τις προκλήσεις που μένει να αντιμετωπιστούν, στοιχεία του FRA φέρνουν επίσης στο φως πολλές θετικές εξελίξεις και ελπιδοφόρες πρακτικές. Ενώ οι εν λόγω πρακτικές θα μπορούσαν να εμπνεύσουν περαιτέρω ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο ΕΕ, τα διαφορετικά ιστορικά και πολιτισμικά πλαίσια στα οποία προέκυψαν είναι εξέχουσας σημασίας. Οι εν λόγω διαφορές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση του κατά πόσο είναι εφικτή η μεταφορά μοντέλων και λύσεων σε διασυνοριακό επίπεδο.

Με βάση τα εν λόγω πορίσματα, ο FRA διατύπωσε γνώμες στις οποίες προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα που μπορούν να λάβουν τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ προκειμένου να βελτιώσουν τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων που παρέχουν.

Τα δικαιώματα των θυμάτων στην ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία

Από τη νομοθετική σκοπιά, μηχανισμοί διασφάλισης για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων απαντώνται σε διάφορους τομείς και επίπεδα, που κυμαίνονται από το πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ έως τις μη νομικά δεσμευτικές πράξεις σε εθνικό επίπεδο. Οι εν λόγω πόροι αποτελούν από κοινού ένα αξιόλογο σύνολο νομοθετικών και άλλων μέτρων που στοχεύουν στην παροχή στα θύματα του θεμελιώδους δικαιώματός τους για πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Εντούτοις, η ερμηνεία σχετικά με το πώς ακριβώς η δικαιοσύνη πρέπει να γίνει προσβάσιμη από τα θύματα ποικίλλει ανάλογα με το κράτος μέλος της ΕΕ, εν μέρει λόγω αποκλιόντων ιστορικών σκεπτικών για τον ρόλο των θυμάτων στις ποινικές διαδικασίες. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω διαφορές μεταφράζονται σε διαφορετικές προσεγγίσεις σχετικά με την υποστήριξη των θυμάτων.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Υποστήριξη θυμάτων εγκληματικών πράξεων μέσω εφαρμογών

Οδηγός για το Δικαστήριο (*domstolsguiden*), Σουηδία

Η εν λόγω εφαρμογή παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα ενδότερα της δικαστικής αίθουσας καθώς και τους ρόλους των αντιστοιχών παραγόντων κατά τη διεξαγωγή της δίκης. Η εφαρμογή διαθέτει επίσης και βίντεο όπου παρουσιάζεται ο τρόπος διεξαγωγής της δικαστικής διαδικασίας. Περιλαμβάνει εργαλείο εντοπισμού δικαστηρίων, με στοιχεία για τις ώρες λειτουργίας, οδηγίες μετάβασης, καθώς και στοιχεία επικοινωνίας.

Βλ.: www.domstol.se/Ladda-ner--bestall/Domstolsguiden/

Σαραγόσα, Πόλη Δικαιοσύνης (*Ciudad de la Justicia Zaragoza*), Ισπανία

Η εν λόγω εφαρμογή, την οποία ανέπτυξε η περιφερειακή διοίκηση της Αραγονίας στην Ισπανία, απευθύνεται στο ευρύ κοινό και σε επαγγελματίες του τομέα της δικαιοσύνης. Η εφαρμογή παρέχει την τοποθεσία ενός νέου δικαστικού συγκροτήματος στην πόλη και πρόγραμμα ακροάσεων, και εμφανίζει ειδοποιήσεις ώστε να γνωστοποιείται στο κοινό η περάτωση των δικαστικών υποθέσεων.

Το εργαλείο αυτό διατίθεται στις παρακάτω διευθύνσεις: <https://itunes.apple.com/es/app/ciudad-de-la-justicia/id642741128?mt=8> (iOS), <https://play.google.com/store/apps/details?id=es.ciudadjusticiazaragoza> (Android)

Σε αυτό το πλαίσιο, η κοινή δράση σε επίπεδο ΕΕ αποσκοπεί στη θέσπιση κοινών ελάχιστων προτύπων για την προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων. Μια σημαντική εξέλιξη και πρόδρομος της οδηγίας για τα θύματα ήταν η απόφαση-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες. Τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεώθηκαν να αναπροσαρμόσουν τη νομοθεσία τους σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο έως το 2006. Ωστόσο, αναγνωρίστηκε ευρέως, μεταξύ άλλων και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ότι η εν λόγω νομοθεσία δεν έτυχε σωστής εφαρμογής. Επομένως, από την έναρξη ισχύος της οδηγίας για τα θύματα, η έμφαση δόθηκε στην αποτελεσματική εφαρμογή¹.

Ελπιδοφόρα πρακτική

Διευκόλυνση της αποτελεσματικής εφαρμογής των δικαιωμάτων των θυμάτων βάσει του δικαίου της ΕΕ: το έγγραφο καθοδήγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Για τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής και έγκαιρης μεταφοράς και εφαρμογής της οδηγίας για τα θύματα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτισε έγγραφο καθοδήγησης προκειμένου να συμβάλλει ώστε τα κράτη μέλη να επιτύχουν κοινή κατανόηση των διατάξεών της.

Βλ.: http://ec.europa.eu/justice/criminal/files/victims/guidance_victims_rights_directive_en.pdf

Διασφάλιση του δικαιώματος των θυμάτων για πρόσβαση στις υπηρεσίες υποστήριξης και για πραγματική προσφυγή

Η αποτελεσματική πρόσβαση των θυμάτων στη δικαιοσύνη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διαθεσιμότητα των στοχευμένων υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων. Η ανάγκη να παρέχονται στα θύματα μια σειρά από υπηρεσίες που μπορούν να τους επιτρέψουν να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους υπογραμμίζεται στην έρευνα του FRA σχετικά με την καταγραφή των εμπειριών εγκληματικών πράξεων. Τα αποτελέσματα, για παράδειγμα, σχετικά με τις

εμπειρίες εγκλημάτων μίσους της Έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS) και σχετικά με τα πρότυπα καταγγελίας στην έρευνα για τη βία κατά των γυναικών, καταδεικνύουν ότι είναι απαραίτητο να γίνουν βελτιώσεις για την ενθάρρυνση της καταγγελίας.

Πολύπλευρη ερμηνεία του όρου «θύμα»

Η έννοια του θύματος στο κανονιστικό (νομικό και πολιτισμικό) πλαίσιο, καθώς και ο ρόλος που φαίνεται να έχει το θύμα στην ποινική διαδικασία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ιστορική εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου σε κάθε επιμέρους κράτος μέλος και επηρεάζουν με τη σειρά τους την έννοια των υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων. Οι διάφορες προσεγγίσεις στα δικαιώματα των θυμάτων αντικατοπτρίζουν τους διαφορετικούς τρόπους κατανόησης της ίδιας της έννοιας του «θύματος». Η πληθώρα αυτή των προσεγγίσεων παραμένει παρόλο που η νομοθεσία της ΕΕ για τα θύματα εγκληματικών πράξεων ισχύει από το 2001.

Καθώς η οδηγία θέτει πρότυπα σε μια σειρά τομέων υψηλότερα από αυτά της απόφασης-πλαισίου του Συμβουλίου, οι ορισμοί των αντίστοιχων εννοιών στο εθνικό δίκαιο, ή η ερμηνεία τους, πρέπει να αντικατοπτρίζουν κατάλληλα την εν λόγω εξέλιξη. Στα πορίσματα του FRA υποδηλώνεται ότι ενδέχεται να απαιτούνται τροποποιήσεις στη νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με την οδηγία για τα θύματα. Για παράδειγμα, στο δίκαιο αρκετών κρατών μελών, ο όρος «θύμα» ορίζεται στενά, χωρίς δηλαδή να συμπεριλαμβάνονται τα «έμμεσα» θύματα, όπως τα μέλη της οικογένειας. Σε ορισμένα κράτη μέλη δεν παρέχεται καν ορισμός του όρου.

Διάθεση επαρκών πόρων

Ορισμένες νέες υποχρεώσεις, καθώς και μη υποχρεωτικές διατάξεις της απόφασης-πλαισίου οι οποίες καθίστανται υποχρεωτικές βάσει της οδηγίας για τα θύματα, απαιτούν από τα κράτη μέλη της ΕΕ να επενδύσουν περαιτέρω σε προσωπικό, εξοπλισμό και εγκαταστάσεις. Σε αυτό περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, η μέριμνα ώστε να υπάρχουν στα δικαστικά κτήρια χωριστοί χώροι αναμονής για τα θύματα και χωριστοί για τους κατηγορούμενους. Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να εξασφαλίζουν την τεχνολογία που απαιτείται για εικονοτηλεσυνδέσεις και μαγνητοσκοπήσεις, να παρέχουν την απαιτούμενη εκπαίδευση στους επαγγελματίες του κλάδου που εξυπηρετούν το κοινό, όπως το προσωπικό της αστυνομίας και το προσωπικό των δικαστηρίων, και να διασφαλίζουν ότι γίνεται ατομική αξιολόγηση των θυμάτων προκειμένου να προσδιορίζονται οι ειδικές ανάγκες προστασίας τους.

¹ Βλ. τις ανακοινώσεις της Επιτροπής του 2004 και του 2009 σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες [COM(2004) 54 τελικό/2 και COM(2009) 166 τελικό], καθώς και την εκτίμηση αντίκτυπου του 2011 που συνοδεύει την πρόταση της Επιτροπής για οδηγία για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών πράξεων [SEC(2011) 780 τελικό].

Η γνώμη του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική παροχή και πρόσβαση στις υπηρεσίες υποστήριξης προκειμένου να συμμορφώνονται με την οδηγία για τα θύματα και να τηρούν τις υποχρεώσεις τους δυνάμει του άρθρου 47 του Χάρτη. Κατά την υλοποίηση της οδηγίας για τα θύματα, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους το άρθρο 47 και τη σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) προκειμένου να αξιολογούν τα δικαιώματα των θυμάτων για ενεργό συμμετοχή στην ποινική διαδικασία, όπως το δικαίωμα ακρόασης και το δικαίωμα προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων.

Σύμφωνα με την οδηγία για τα θύματα, τα μέλη της οικογένειας του θύματος πρέπει να περιλαμβάνονται στον ορισμό του όρου «θύμα» (σε περιπτώσεις θυμάτων ο θάνατος των οποίων προκλήθηκε απευθείας από αξιόποινη πράξη) προκειμένου να έχουν και αυτά πρόσβαση στις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων ανάλογα με τις ανάγκες τους και με τη βαρύτητα της βλάβης που υπέστησαν λόγω της αξιόποινης πράξης που διεπράχθη εις βάρος του θύματος. Επομένως, ο όρος «μέλη της οικογένειας», καθώς και άλλοι βασικοί όροι, όπως ο όρος «ιδιαιτέρως ευάλωτο θύμα», πρέπει να ερμηνεύονται ευρέως προκειμένου να μην περιορίζεται άσκοπα ο κατάλογος των πιθανών κατόχων δικαιωμάτων.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι συμμορφώνονται με τις νέες υποχρεώσεις της οδηγίας για τα θύματα σχετικά με την εκπαίδευση του προσωπικού της αστυνομίας και του προσωπικού των δικαστηρίων, με την παροχή ατομικών αξιολογήσεων των θυμάτων και με τη μέριμνα ώστε στον σχεδιασμό νέων δικαστικών κτηρίων να περιλαμβάνονται χωριστοί χώροι αναμονής για τα θύματα. Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να παρέχουν τους πρόσθετους πόρους που απαιτούνται για την υλοποίηση των εν λόγω μέτρων έως την προθεσμία μεταφοράς.

Πτυχές της υποστήριξης των θυμάτων

Η οδηγία για τα θύματα αποτελεί βάση για την ευρεία κατανόηση της υποστήριξης των θυμάτων, η οποία δεν περιορίζεται στις λειτουργίες που προβλέπονται στα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας. Περιλαμβάνει μια σειρά δικαιωμάτων που πρόκειται να διασφαλίζονται από το κράτος, τα οποία όμως έχουν σχεδιαστεί ώστε να προϋποθέτουν τη συμμετοχή περισσότερων παραγόντων του συστήματος υποστήριξης. Πράγματι, το δικαίωμα νομικής συνδρομής, παραπομπής των θυμάτων σε διάφορους αρμόδιους φορείς ή τα δικαιώματα προστασίας του θύματος από δευτερογενή θυματοποίηση κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, συμβάλλουν σε ένα ολοκληρωμένο και λειτουργικό σύστημα υποστήριξης θυμάτων. Εντούτοις, το σύστημα δεν δύναται να είναι πλήρως λειτουργικό χωρίς τη συμμετοχή μιας σειράς μη κρατικών παραγόντων.

Η υποστήριξη των θυμάτων βασίζεται εν μέρει στη νομική διασφάλιση των δικαιωμάτων των θυμάτων. Η υποστήριξη των θυμάτων που παρέχεται ειδικότερα κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας εξαρτάται από τον ρόλο που αποδίδεται στα θύματα καθώς και από το νομικό καθεστώς τους στην εν λόγω διαδικασία. Όσο περισσότερα δικαιώματα απολαμβάνει το θύμα ώστε να ενεργεί ως διάδικος σε ποινική διαδικασία, τόσο σημαντικότερο είναι να δέχεται τις συμβουλές και την ενθάρρυνση μιας υπηρεσίας υποστήριξης προκειμένου να ενεργεί όσο το δυνατόν περισσότερο προς το δικό του συμφέρον.

Τα πορίσματα του FRA αποκαλύπτουν επίσης τη σημασία των μέσων και των πρακτικών μη δεσμευτικού δικαίου. Η νομοθεσία αντιπροσωπεύει μόνο ένα τμήμα του ευρύτερου πλαισίου της υποστήριξης των θυμάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ και δεν διασφαλίζει από μόνη της, απουσία δηλαδή σωστής εφαρμογής, τα δικαιώματα των θυμάτων. Υπάρχει μια σειρά μη νομικά δεσμευτικών μέσων και πολιτικών που συμπληρώνουν επιτυχώς ή ακόμη και υποκαθιστούν, σε κάποια εθνικά πλαίσια, τη νομοθεσία.

Παροχή νομικής συνδρομής

Παρόλο που η νομική συνδρομή είναι διαθέσιμη στα περισσότερα θύματα στην πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ, τα πορίσματα του FRA υποδεικνύουν ότι η εξασφάλιση νομικής συνδρομής συχνά υπόκειται σε εξέταση οικονομικών μέσων (για τον προσδιορισμό των προσώπων που είναι οικονομικά επιλέξιμα για παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής) ή προϋποθέτει νόμιμη διαμονή. Ενώ οι εν λόγω προϋποθέσεις είναι ίσως δικαιολογημένες, μπορούν να επιφέρουν δυσχερείς γραφειοκρατικούς φραγμούς, ειδικότερα στις περιπτώσεις όπου η νομική συνδρομή απαιτείται άμεσα προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα του θύματος. Σε ορισμένα παγκόσμια πρότυπα προτείνεται επίσης μια πιο περιορισμένη χρήση της εξέτασης των οικονομικών μέσων. Στις αρχές και κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ σχετικά με την πρόσβαση σε νομική συνδρομή στο πλαίσιο των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης (United Nations Guidelines and Principles on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems) του 2012, για παράδειγμα, ορίζεται ότι τα παιδιά εξαιρούνται πάντοτε από την εν λόγω εξέταση.

Διασφάλιση αποτελεσματικών συστημάτων εκπαίδευσης

Η θέσπιση αποτελεσματικού συστήματος εκπαίδευσης των επαγγελματιών του κλάδου, όπως απαιτείται στο άρθρο 25 της οδηγίας για τα θύματα, αποτελεί μακροπρόθεσμο στόχο. Τα πορίσματα του FRA καταδεικνύουν ότι ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση συγκεκριμένων ομάδων θυμάτων. Άλλα κράτη μέλη παρέχουν εκπαίδευση η οποία όμως δεν είναι υποχρεωτική για υπαλλήλους που ενδέχεται να έλθουν σε επαφή με θύματα, όπως το προσωπικό της αστυνομίας και το προσωπικό των δικαστηρίων. Επομένως, τα κράτη μέλη της ΕΕ καλούνται να αυξήσουν την εκπαιδευτική τους ικανότητα και να προάγουν την ευαισθητοποίηση στους επαγγελματίες του τομέα της ποινικής δικαιοσύνης σχετικά με τις ανάγκες συγκεκριμένων ομάδων θυμάτων. Ενθαρρύνονται ώστε να εξασφαλίσουν την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων των ΜΚΟ, όπου είναι εφικτό.

Παροχή πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων παραπομπών σε υπηρεσίες υποστήριξης

Η έγκαιρη παροχή έγκυρων πληροφοριών σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων που απαιτείται δύναμει του κεφαλαίου 2 της οδηγίας για τα θύματα είναι βασικής σημασίας ώστε να δίνεται η δυνατότητα στα θύματα να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους και επίσης τα παραπέμπει στις πλέον κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης. Η έλλειψη πληροφόρησης δεν αποτελεί μόνο ένα σοβαρό εμπόδιο στην άσκηση των δικαιωμάτων των θυμάτων, αλλά επίσης οι έρευνες σχετικά με την ικανοποίηση των θυμάτων από τις υπηρεσίες υποστήριξης έχουν επανειλημμένα προσδιορίσει την έλλειψη πληροφόρησης ως τη βασική αιτία δυσαρέσκειας όσον αφορά τις ποινικές διαδικασίες, καθώς και ως γεγονός που αποθαρρύνει τα θύματα από την ενεργό συμμετοχή². Επομένως, τα μέτρα που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση των θυμάτων σχετικά με τα δικαιώματά τους είναι εξίσου σημαντικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούν συγκεκριμένα επιμέρους περιπτώσεις. Τα παραδείγματα ορθών πρακτικών που τονίζονται στην παρούσα έκθεση καταδεικνύουν ότι η στενή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών και των οργανώσεων υποστήριξης θυμάτων μπορεί να διευκολύνει τις παραπομπές.

² Βλέπε για παράδειγμα: Sims, L. and Myhill, A. (2001), *Policing and the Public: Findings from the 2000 British Crime Survey. Home Office Research Findings No. 136*, London, Home Office and Wemmers, J. (1999), 'Victim notification and public support for the criminal justice system', *International Review of Victimology*, Vol. 6, No. 3.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Διαδικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης: ειδικές σελίδες για θύματα αξιόποινων πράξεων

Η διαδικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης έχει σχεδιαστεί ως ηλεκτρονική υπηρεσία ενιαίας εξυπηρέτησης στον τομέα της δικαιοσύνης και αποσκοπεί στο να κάνει τη ζωή των ατόμων στην ΕΕ ευκολότερη παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τα συστήματα δικαιοσύνης και βελτιώνοντας την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε ολόκληρη την ΕΕ στις 24 επίσημες γλώσσες της ΕΕ.

Βλ.: https://e-justice.europa.eu/content_victims_of_crime-65-en.do

Αντιμετώπιση της ελλιπούς καταγγελίας των θυμάτων

Στις έρευνες του FRA –συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων ερευνών μεγάλης κλίμακας σχετικά με τη θύματοποίηση μειονοτικών ομάδων, τα ΛΟΑΔ άτομα, τα αντισημικά εγκλήματα και τη βία κατά των γυναικών– καταδεικνύεται σταθερά ότι πολλά θύματα δεν καταγγέλλουν τα εγκλήματα στην αστυνομία. Τα εν λόγω πορίσματα αναδεικνύονται και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 6ης Δεκεμβρίου 2013 για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 2014 σχετικά με την πρόληψη και καταπολέμηση κάθε μορφής βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Εντούτοις, τα θύματα ενδέχεται να προσεγγίζουν άλλα πρόσωπα ή οργανώσεις. Τα πορίσματα της έρευνας του FRA για τη βία κατά των γυναικών δείχνουν ότι τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας είναι πιο πιθανό να απευθυνθούν σε ιατρούς και ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης παρά σε οποιαδήποτε άλλη επαγγελματική ένωση ή ΜΚΟ. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω επαγγελματίες θα μπορούσαν να παίξουν βασικό ρόλο στον προσδιορισμό και την παροχή αρχικής υποστήριξης στα θύματα. Παρόλα αυτά, στοιχεία δείχνουν επίσης ότι οι ιατροί και άλλοι επαγγελματίες του κλάδου σπάνια λαμβάνουν εκπαίδευση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση περιστατικών

ενδοοικογενειακής βίας. Επομένως, πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση και πληροφόρηση των επαγγελματιών του υγειονομικού τομέα μπορούν να θεωρηθούν ελπιδοφόρες πρακτικές, ιδιαίτερα λόγω του ότι το 87 % των 42 000 γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα του FRA για τη βία κατά των γυναικών δήλωσαν ότι θα επιδοκίμαζαν το να απευθύνουν οι ιατροί περαιτέρω ερωτήσεις εάν μια ασθενής εμφανίζει σημάδια κακοποίησης.

Η γνώμη του FRA

Η νομική συνδρομή που διασφαλίζεται στο άρθρο 13 της οδηγίας για τα θύματα πρέπει να είναι διαθέσιμη στα θύματα που είναι διάδικοι σε ποινικές διαδικασίες με τον ίδιο τρόπο όπως είναι επί του παρόντος διαθέσιμη στους εναγόμενους. Οι γραφειοκρατικοί φραγμοί, όπως οι χρονοβόρες διαδικασίες ή η εξέταση οικονομικών μέσων, πρέπει να προσδιορίζονται και να καταργούνται. Η εξέταση των οικονομικών μέσων ενδέχεται να μην συμμορφώνεται πάντα με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΗΕ.

Οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να στοχεύουν στην καλύτερη ένταξη του θύματος στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Πρέπει να δίνεται στα θύματα η δυνατότητα να παίζουν έναν πιο ουσιαστικό ρόλο στις ποινικές διαδικασίες, όπως ορίζεται στο κεφάλαιο 3 της οδηγίας για τα θύματα. Οι επαγγελματίες του κλάδου της ποινικής δικαιοσύνης δύνανται να υποστηρίξουν την εν λόγω διαδικασία, καθοδηγώντας τα θύματα κατά τις διαδικασίες, βοηθώντας τα να κατανοήσουν τη νομοθεσία και να αναγνωρίσουν πλήρως τις πρακτικές της επιπτώσεις. Η εν λόγω διαδικασία διευκολύνεται σε μεγάλο βαθμό από την εκπαίδευση των επαγγελματιών του κλάδου της ποινικής δικαιοσύνης.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να θεσπίσουν μέτρα που διασφαλίζουν ότι τα θύματα, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, διαθέτουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, καθώς και σε σχετικές πληροφορίες όσον αφορά την υπόθεση. Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να εξετάσουν ιδιαίτερα το να θεσπίσουν ένα αποτελεσματικό σύστημα παραπομπής που θα μπορούσαν να καθοδηγούν τα θύματα στο σύστημα υπηρεσιών υποστήριξης.

Ως μέσο ενθάρρυνσης των θυμάτων για την καταγγελία των εγκληματικών πράξεων και διευκόλυνσης της εν λόγω καταγγελίας, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων και τα δικαιώματα των θυμάτων είναι διαθέσιμες και παρέχονται στα θύματα από όλες τις αρχές και τις δημόσιες υπηρεσίες όπου απευθύνονται τα θύματα, συμπεριλαμβανομένων των φορέων παροχής ιατρικών υπηρεσιών, καθώς και ότι το προσωπικό των εν λόγω οργανισμών είναι εκπαιδευμένο ώστε να αντιμετωπίζει τα θύματα με πλήρη επίγνωση και κατανόηση.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Καταγγελία εγκληματικών πράξεων μέσω κινητού τηλεφώνου: χρήσιμες εφαρμογές για θύματα εγκληματικών πράξεων

Guardia civil (GDT), Ισπανία

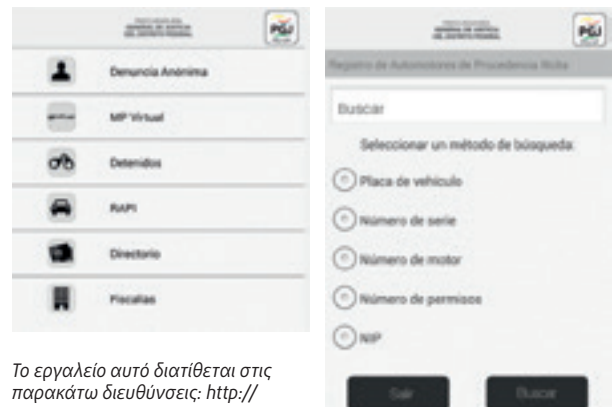
Η εφαρμογή αυτή, που ανέπτυξε η Μονάδα δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος της Πολιτοφυλακής της Ισπανίας (Guardia Civil), παρέχει δύο διαφορετικές υπηρεσίες: η μία αφορά την πληροφόρηση των χρηστών της σχετικά με τις απάτες και τις εγκληματικές πράξεις που διαπράττονται επί του παρόντος στο διαδίκτυο, ενώ η άλλη επιτρέπει στους πολίτες να καταγγέλλουν ανώνυμα πιθανές αξιόποινες πράξεις. Η εφαρμογή παρέχει επίσης τις τοποθεσίες των πλησιέστερων σταθμών της Πολιτοφυλακής.

Το εργαλείο αυτό διατίθεται στις παρακάτω διευθύνσεις: <https://market.android.com/details?id=es.guardiacivil.gdt> (Android), <http://itunes.apple.com/es/app/gdt/id441712875?mt=8&ls=1> (iOS)

Γενική Ομοσπονδιακή Εισαγγελία (Procuraduría General de Justicia del Distrito Federal), Μεξικό

Το εν λόγω εργαλείο επιτρέπει την ανώνυμη καταγγελία εγκληματικών πράξεων και της απώλειας εγγράφων εθνικής ταυτότητας ή διαβατηρίων. Παρέχει επίσης χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με ζητήματα ποινικής δικαιοσύνης, όπως για παράδειγμα πληροφορίες επικοινωνίας για Εισαγγελίες.

Το εργαλείο αυτό διατίθεται στις παρακάτω διευθύνσεις: <http://www.pgjdf.gob.mx/index.php/servicios/enlinea/aplicacionpgjcdmx>, <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.tr3sco.pgjdf> (Android), <https://itunes.apple.com/us/app/pgjcdmx/id830812886?ls=1&mt=8> (iOS), <http://appworld.blackberry.com/webstore/content/31955/> (Blackberry)

Υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ

Ορισμένα χαρακτηριστικά που διέπουν την παροχή υποστήριξης στα θύματα απορρέουν από τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας για τα θύματα. Οι εν λόγω αρχές χρησιμεύουν ως δείκτες αναφοράς, ή τουλάχιστον ως σημεία αναφοράς, κατά τη θέσπιση υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων ή κατά την αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχει ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος της ΕΕ³. Επί του παρόντος, κυριαρχούν μεγάλες διαφορές όσον αφορά την έκταση και τη δυνατότητα εξυπηρέτησης των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων στα κράτη μέλη.

Όσον αφορά τη θέσπιση ή την ανάπτυξη ενός συστήματος οργανώσεων που παρέχουν υποστήριξη στα θύματα, στο άρθρο 8 της οδηγίας για τα θύματα καθίσταται σαφές ότι τα κράτη μέλη έχουν στη διάθεσή τους περισσότερα του ενός οργανωτικά μοντέλα. Οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων μπορούν να συγκροτούνται ως δημόσιες ή μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), να οργανώνονται σε επαγγελματική ή σε εθελοντική βάση και οι υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης μπορούν να παρέχονται πέραν των υπηρεσιών γενικής υποστήριξης των θυμάτων ή ως αναπόσπαστο τμήμα τους. Τα μοντέλα των κρατών μελών διαφέρουν ως προς τον κρατικό παράγοντα που είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των υπηρεσιών υποστήριξης, τις μεθόδους χρηματοδότησης, τη γεωγραφική κατανομή των υπηρεσιών και τον βαθμό στον οποίο οι υπηρεσίες βασίζονται στην εργασία των εθελοντών σε σχέση με την εργασία του μόνιμου προσωπικού.

Η επιλογή της κυβέρνησης να προχωρήσει στη συγκρότηση δημόσιου οργανισμού ή να προωθήσει ιδιωτικές πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων της κοινωνίας των πολιτών δεν είναι μόνο οργανωτικό και τεχνικό ζήτημα. Άπτεται πολιτικών πτυχών, όπως της αξίας για την κοινότητα ενός επιπέδου οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δρουν ως διαμεσολαβητές για τη συμμετοχή των πολιτών σε ζητήματα δημόσιου ενδιαφέροντος. Εν τέλει, το θέμα συνδέεται με τη στοιχειώδη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο πρέπει να είναι δομημένη η δημοκρατική κοινωνία –εάν περιλαμβάνει ή όχι

μια δημόσια σφαίρα που παραμένει, εν μέρει, στα χέρια των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που υποστηρίζονται και παρακολουθούνται, αλλά δεν ελέγχονται, από το κράτος. Παρόμοιο είναι το σκεπτικό για το ζήτημα της συμμετοχής εθελοντών στις οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων.

Ανεξαρτήτως του επιλεγμένου μοντέλου, οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν ορισμένες λειτουργίες, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας μεταξύ των υφιστάμενων υπηρεσιών, κινήτρων για την ανάπτυξη υπηρεσιών που ενδέχεται να απουσιάζουν, του ορισμού των προτύπων για την παροχή υποστήριξης στα θύματα και αποφάσεων σχετικά με τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών υποστήριξης.

Κάθε οργανωσιακή διαφοροποίηση υπηρεσίας υποστήριξης θυμάτων πρέπει να διέπεται από διαφάνεια και αξιοπιστία. Οι υπηρεσίες δικαστικής επιτήρησης δείχνουν, επομένως, ανεπαρκείς ώστε να εκτελούν και λειτουργίες υποστήριξης θυμάτων, ακόμη και αν έχουν συγκροτηθεί οργανωτικές υποδιαίρεσεις και είναι αυστηρά διαχωρισμένες. Θα μπορούσαν παρόλα αυτά να υπάρξουν υπόνοιες ότι το προσωπικό λαμβάνει υπόψη τα γενικά συμφέροντα της υπηρεσίας. Αυτό ενδέχεται να μειώσει την εμπιστοσύνη τόσο των θυμάτων όσο και των δραστών στην αποφασιστικότητα των υπαλλήλων να δίνουν βάση, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποκλειστικά στα δικά τους συμφέροντα. Παρόμοιο είναι το σκεπτικό που συνηγορεί υπέρ του διαχωρισμού των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων από τις υπηρεσίες διαμεσολάβησης μεταξύ θύματος και δράστη.

Παρά τις διαφορές, από τα πορίσματα του FRA προκύπτουν ορισμένα νεοεμφανιζόμενα ζητήματα. Στην πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ, η ευθύνη για τις υπηρεσίες κατανέμεται σε αρκετά υπουργεία. Επίσης, τα περισσότερα βασίζονται στη συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για την παροχή γενικής υποστήριξης των θυμάτων. Το συνθετικό μοντέλο όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή των υπηρεσιών γενικής υποστήριξης είναι η ευρεία περιφερειοποίηση, ανεξαρτήτως του μεγέθους του κράτους μέλους ή του δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα του κύριου παρόχου υπηρεσιών. Στα περισσότερα κράτη μέλη, ο αριθμός των εθελοντών είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό του μόνιμου προσωπικού, ενώ τα καθήκοντά τους και η εκπαίδευσή τους ποικίλλουν όχι μόνο ανάλογα με τον χαρακτήρα του παρόχου υπηρεσιών, αλλά και ανάλογα με την ιστορική εξέλιξη του εθελοντισμού στην εκάστοτε χώρα.

Ενώ τα κράτη μέλη ενδέχεται να επιθυμούν να λαμβάνουν υπόψη τους τις εμπειρίες από άλλα κράτη μέλη κατά τη θέσπιση, επέκταση ή ενίσχυση του συστήματος υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων, είναι αναγκαία μια προσεκτική εξέταση της δυνατότητας μεταφοράς μοντέλων και λύσεων από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Πρέπει να εξεταστούν αρκετοί παράγοντες. Σε αυτούς μπορεί να περιλαμβάνονται πολιτισμικές

³ Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) είναι το μόνο όργανο που έχει το δικαίωμα να ερμηνεύει επισήμως το δίκαιο της ΕΕ και, ως εκ τούτου, να αποφασίζει εάν το άρθρο 8 της οδηγίας για τα θύματα πρέπει να ερμηνεύεται ως υποχρέωση αποτελέσματος ή ως υποχρέωση μέσων, απαιτώντας, στην τελευταία περίπτωση, από τις κυβερνήσεις να λαμβάνουν με τη δέουσα επιμέλεια όλα τα εύλογα μέτρα που έχουν στη διάθεσή τους υπό τις δεδομένες συνθήκες, με σκοπό να θεσπίσουν σταδιακά και σε εύθετο χρόνο ένα ολοκληρωμένο σύστημα υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων.

διαφορές που σχετίζονται με καθιερωμένες πρακτικές ιδιωτικών πρωτοβουλιών και συμμετοχή σε ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, ή η ετοιμότητα των πολιτών για προσφορά εθελοντικής εργασίας.

Το δίδαγμα που μπορεί να αποκομιστεί από την κυρίαρχη οργανωτική ποικιλομορφία είναι ότι δεν υπάρχουν οριστικές απαντήσεις ως προς το ποιες λύσεις είναι προτιμότερες. Συχνά υπάρχουν ισχυρά επιχειρήματα που στρέφονται σε διάφορες κατευθύνσεις.

Κύρια μοντέλα υποστήριξης θυμάτων

Είναι δυνατή η διάκριση μεταξύ τριών κύριων μοντέλων υπηρεσιών γενικής υποστήριξης των θυμάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι διακρίσεις μπορούν να γίνουν μεταξύ του (μη) κυβερνητικού χαρακτήρα και των πηγών χρηματοδότησης του κύριου παρόχου υπηρεσιών γενικής υποστήριξης. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται το μοντέλο που κυριαρχεί σε κάθε κράτος μέλος.

	1. Τουλάχιστον ένας εθνικός κύριος πάροχος / δομή υπηρεσιών γενικής υποστήριξης διοικείται και χρηματοδοτείται από το δημόσιο.	2. Τουλάχιστον ένας εθνικός κύριος πάροχος / δομή υπηρεσιών γενικής υποστήριξης είναι μη κυβερνητική οργάνωση, αλλά βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην κρατική χρηματοδότηση.	3. Τουλάχιστον ένας εθνικός κύριος πάροχος / δομή υπηρεσιών γενικής υποστήριξης είναι μη κυβερνητική οργάνωση, αλλά δεν βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην κρατική χρηματοδότηση.
AT			✓
BE	✓		
BG			
CY			
CZ	✓		
DE			✓
DK		✓	
EE	✓		
EL			
ES	✓		
FI		✓	
FR		✓	
HR	✓		
HU	✓		
IE		✓	
IT			
LT			
LU	✓		
LV			
MT		✓	
NL		✓	
PL		✓	
PT		✓	
RO			
SE		✓	
SI			
SK			✓
UK		✓	
Σύνολο	7	10	3

Σημείωση: Ο πίνακας αφορά τα κράτη μέλη της ΕΕ που διαθέτουν τουλάχιστον μία εθνική υπηρεσία γενικής υποστήριξης θυμάτων. Από την έρευνα προκύπτει ότι δεν υφίστανται υπηρεσίες γενικής υποστήριξης θυμάτων (που απευθύνονται σε όλες και όχι μόνο σε συγκεκριμένες κατηγορίες θυμάτων) στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία. Στις περιοχές που επισημαίνονται με πορτοκαλί χρώμα δεν υφίσταται καμία υπηρεσία γενικής υποστήριξης θυμάτων.

Πηγή: FRA, 2014· βλέπε επίσης: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/victims-support-services/models>

Σημαντικός ρόλος των ΜΚΟ και των υπηρεσιών συνηγορίας για θύματα εγκληματικών πράξεων

Οι ιδιωτικές υπηρεσίες υποστήριξης έχουν προάγει αποτελεσματικά τα συμφέροντα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε δημόσιες και νομοθετικές συζητήσεις σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ. Ορισμένες υπηρεσίες υποστήριξης επιτελούν σημαντικές λειτουργίες δημόσιας συνηγορίας, μεταξύ άλλων και σε σχέση με τις κυβερνήσεις. Οι εν λόγω ΜΚΟ μπορούν να εκφράσουν τις πραγματικές ανησυχίες των θυμάτων, καθώς παρέχουν υποστήριξη στα θύματα σε καθημερινή βάση. Μάλιστα, πολλοί υπάλληλοι συνεισφέρουν εθελοντικά. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ιδιωτικοί οργανισμοί οι οποίοι είναι –από οργανωτικής και οικονομικής άποψης– ανεξάρτητοι από το κράτος, παρέχουν γενική υποστήριξη στα θύματα. Οι εν λόγω οργανισμοί σταθερά υποστηρίζουν δημόσια τα συμφέροντα των θυμάτων. Επομένως, υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ότι για την προαγωγή των δικαιωμάτων των θυμάτων, η ύπαρξη ισχυρών και, ως έναν βαθμό, ανεξάρτητων ΜΚΟ είναι αρκετά σημαντική.

Εξασφάλιση της πρόσβασης όλων των θυμάτων σε υπηρεσίες γενικής υποστήριξης θυμάτων

Τα περισσότερα κράτη μέλη παρέχουν κάποια μορφή υπηρεσιών γενικής υποστήριξης θυμάτων και όλα τα κράτη μέλη παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης σε ορισμένες τουλάχιστον συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων. Σε οκτώ κράτη μέλη, ωστόσο, εκκρεμεί η θέσπιση των υπηρεσιών γενικής υποστήριξης θυμάτων που προβλέπονται στο άρθρο 8 της οδηγίας. Στο άρθρο 8 παράγραφος 5 ορίζεται περαιτέρω ότι η παροχή των υπηρεσιών δεν πρέπει να εξαρτάται από την επίσημη καταγγελία από το θύμα. Η χρηματοδότηση των υπηρεσιών υποστήριξης πρέπει να διεξάγεται με διαφάνεια και αντικειμενικότητα ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση όλων των θυμάτων στις υπηρεσίες υποστήριξης.

Παροχή ολοκληρωμένων και εμπιστευτικών υπηρεσιών

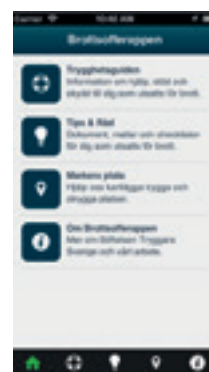
Για την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών υποστήριξης, η οργάνωση πρέπει να είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να καλλιεργούνται σχέσεις εμπιστοσύνης και εμπιστευτικότητας με τα θύματα. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί, για παράδειγμα, διασφαλίζοντας ότι τα θύματα δεν μεταφέρονται από οργάνωση σε οργάνωση και από άτομο σε άτομο (παρότι σε ορισμένες περιπτώσεις ενδέχεται να απαιτείται παραπομπή σε ειδικούς). Οι εργασίες των υπηρεσιών υποστήριξης πρέπει επίσης να επικεντρώνονται στην παροχή υποστήριξης στα θύματα. Ο συνδυασμός της υποστήριξης των θυμάτων με υπηρεσίες διαμεσολάβησης

και δικαστικής επιτήρησης, τον οποίο εφαρμόζουν ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, δεν θα ενέπνεε, για παράδειγμα, επαρκή εμπιστοσύνη στον στόχο της παροχής της υποστήριξης. Τα πορίσματα του FRA καταδεικνύουν επίσης ότι σε ορισμένα κράτη μέλη δεν αναγνωρίζεται στα θύματα το δικαίωμα να συνοδεύονται από πρόσωπα υποστήριξης κατά τη διάρκεια της δίκης.

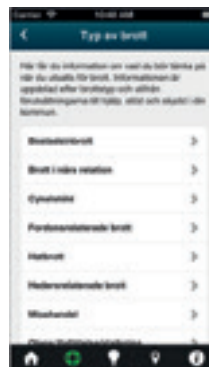
ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Υποστήριξη θυμάτων εγκληματικών πράξεων μέσω εφαρμογών

Αυτή η σουηδική εφαρμογή (*Brottsofferappen*) παρέχει πληροφορίες στα θύματα εγκληματικών πράξεων. Παρέχοντας στοιχεία σχετικά με τη θέση του χρήστη και το είδος της εγκληματικής πράξης, το εργαλείο εντοπίζει το πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα και τις πλησιέστερες υπηρεσίες υποστήριξης. Παρέχει επίσης έναν κατάλογο ελέγχου σχετικά με τον τρόπο καταγγελίας της εγκληματικής πράξης και διεκδίκησης αποζημίωσης.

Η σύλληψη της βασικής ιδέας για την εφαρμογή έγινε προκειμένου να παρέχονται μόνο στοχευμένες και σχετικές πληροφορίες –με άλλα λόγια, πληροφορίες που αφορούν συγκεκριμένα την εγκληματική πράξη και την τοποθεσία. Συγκεκριμένη πληροφορία από όλες τις αρμόδιες αρχές και οργανώσεις. Πρέπει να ζητηθούν ενημερώσεις. Το κόστος για την ανάπτυξη της εφαρμογής ανήλθε σε 10 000 ευρώ και κάλυψε τόσο τις τεχνικές πτυχές όσο και τη συλλογή των δεδομένων. Η ίδια η ανάπτυξη της διήρκεσε τέσσερις εβδομάδες. Πρόκειται να προστεθούν επιπλέον λειτουργίες, συμπεριλαμβανομένων καταλόγων ελέγχου και λειτουργιών προειδοποίησης, με τις οποίες θα είναι δυνατή η αποστολή της θέσης του χρήστη σε επιλεγμένα πρόσωπα. Κατά την ανάπτυξη του εργαλείου, η οργάνωση αξιοποίησε κυρίως την εκτεταμένη εμπειρία των εργαζομένων της που ασχολούνται με ζητήματα που σχετίζονται με θύματα εγκληματικών πράξεων.

Πηγή: <http://brottsofferappen.org/>

Συμμετοχή εθελοντών

Η έρευνα του FRA καταδεικνύει αύξηση της εξάρτησης από εθελοντές, εν μέρει λόγω οικονομικών περιορισμών και αύξησης του εθελοντισμού σε αρκετά κράτη μέλη όπου η εν λόγω πρακτική δεν ήταν τόσο διαδεδομένη. Ενώ από τα πορίσματα του FRA προκύπτει η ανάγκη να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ του αριθμού των εθελοντών και του εξειδικευμένου προσωπικού που εργάζονται στον τομέα της υποστήριξης των θυμάτων, συνολικά, στοιχεία του FRA δείχνουν ότι τα συστήματα υποστήριξης θυμάτων στη συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών εξαρτώνται ως έναν βαθμό από τους εθελοντές. Στις χώρες με μακρά παράδοση εθελοντισμού, υπάρχει μια τάση να παρέχονται περισσότερες υπηρεσίες γενικής υποστήριξης των θυμάτων.

Ρόλος των κεντρικών οργανώσεων σε επίπεδο ΕΕ

Σημαντικός αριθμός οργανώσεων που συνηγορούν σε επίπεδο ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων γενικά ή για συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων –όπως οι γυναίκες που είναι θύματα βίας. Οι εν λόγω οργανώσεις συνεισφέρουν σημαντικά στο να γίνουν πράξη τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων που ζουν στην ΕΕ. Είναι σημαντικό ότι η ποικιλομορφία των οργανώσεων σε επίπεδο ΕΕ αντικατοπτρίζει τις διαφορετικές προσεγγίσεις στα δικαιώματα των θυμάτων και την οργάνωση της υποστήριξης των θυμάτων τόσο εντός των επιμέρους κρατών μελών όσο και μεταξύ τους.

Η γνώμη του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ τα οποία δεν έχουν θεσπίσει ακόμη υπηρεσίες γενικής υποστήριξης, ενθαρρύνονται να λάβουν επείγοντες μέτρα ώστε να συμμορφώνονται με την οδηγία για τα θύματα (άρθρο 8). Όλα τα θύματα εγκληματικών πράξεων πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν υπηρεσίες υποστήριξης και η εν λόγω πρόσβαση δεν πρέπει να εξαρτάται από την καταγγελία αξιόποινης πράξης στην αστυνομία από το θύμα.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι η υποστήριξη των θυμάτων συντονίζεται και ότι η παραπομπή –σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 και το άρθρο 8 παράγραφος 2 της οδηγίας για τα θύματα– είναι αποτελεσματική, ιδιαίτερα για συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων που ενδέχεται να έχουν ειδικές ανάγκες προστασίας και ενδέχεται να emπίπτουν στην αρμοδιότητα διαφορετικών υπουργείων και/ή οργανώσεων υποστήριξης.

Η υποστήριξη των θυμάτων πρέπει να οργανώνεται με τρόπο που να επιτρέπει όσο το δυνατόν περισσότερο στα θύματα να επωφελούνται από μια σχέση εμπιστοσύνης. Στο σύστημα υποστήριξης πρέπει να αποφεύγεται η άσκοπη παραπομπή του θύματος από τον έναν πάροχο υποστήριξης στον άλλο. Ως προς αυτό, είναι σημαντικό τα θύματα να έχουν τη δυνατότητα να συνοδεύονται στις ποινικές διαδικασίες από το ίδιο πρόσωπο που τα υποστηρίζει τόσο πριν όσο και μετά από το στάδιο της δίκης, όπως απαιτείται από το άρθρο 20 στοιχείο γ) της οδηγίας για τα θύματα.

Οι υπηρεσίες υποστήριξης πρέπει να είναι διαμορφωμένες με τρόπο που να επιτρέπει τη λειτουργία τους με απόλυτη εμπιστευτικότητα και προς το συμφέρον του θύματος, και πρέπει να διασφαλίζεται επίσης ότι θεωρείται ότι λειτουργούν με αυτόν τον τρόπο. Προκειμένου να διασφαλίζεται ο εν λόγω προσανατολισμός, οι οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη των θυμάτων δεν πρέπει να είναι επιφορτισμένες και με την παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης ή δικαστικής επιτήρησης.

Ο FRA αναγνωρίζει τη σημασία της ενθάρρυνσης των πολιτών να συμμετέχουν στην εκτέλεση κρατικών αρμοδιοτήτων και προτείνει πρωτοβουλίες σε επίπεδο επιμέρους κρατών μελών της ΕΕ για την προώθηση του εθελοντισμού, ιδιαίτερα σε κράτη μέλη όπου η εθελοντική εργασία ενδέχεται να αποτελεί μια σχετικά νέα έννοια. Θα πρέπει να εξεταστεί η αναλογία μεταξύ του αριθμού του εξειδικευμένου προσωπικού και του αριθμού των εθελοντών. Πιο συγκεκριμένα, οι οργανώσεις που στηρίζονται στη συμβολή των εθελοντών πρέπει να διασφαλίζουν ότι το μόνιμο προσωπικό παρέχει αποτελεσματική καθοδήγηση στους εθελοντές και επιβλέπει την ποιότητα της εργασίας τους. Τα καθήκοντα που εκτελούν οι επαγγελματίες ή οι εθελοντές των οργανώσεων υποστήριξης των θυμάτων πρέπει να συμμορφώνονται με τα πρότυπα ποιότητας και να αντιστοιχούν στο επαγγελματικό υπόβαθρο του προσώπου που παρέχει την υποστήριξη ή τις συμβουλές.

Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να αλληλεπιδρά και να υποστηρίζει τις οργανώσεις υποστήριξης των θυμάτων που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αξιοποιώντας την εμπειρογνωμοσύνη τους και την ικανότητά τους να συγκεντρώνουν βέλτιστες πρακτικές και γνώση των μελών τους. Η εν λόγω εμπειρογνωμοσύνη περιλαμβάνει την παροχή περαιτέρω βοήθειας σε σχέση με την αυξανόμενη ανάγκη διασυννοριακής διευκόλυνσης της υποστήριξης των θυμάτων. Οι υπηρεσίες γενικής υποστήριξης σε επίπεδο ΕΕ και σε επίπεδο κράτους μέλους πρέπει να συνεργάζονται με τις υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης και να αξιοποιούν τον πλούτο των εμπειριών που συγκεντρώνουν οι τελευταίες, ιδιαίτερα των υπηρεσιών που παρέχουν υποστήριξη σε γυναίκες που είναι θύματα βίας.

Υποστήριξη συγκεκριμένων ομάδων θυμάτων

Σύμφωνα με την οδηγία για τα θύματα, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των συγκεκριμένων ομάδων θυμάτων. Οι ειδικές ανάγκες πρέπει πρωτίστως να προσδιορίζονται μέσω ατομικής αξιολόγησης και στη συνέχεια να καλύπτονται μέσω της θέσπισης οργανώσεων ειδικής υποστήριξης ή υπηρεσιών ειδικής υποστήριξης εντός των οργανώσεων γενικής υποστήριξης που θα παρέχουν στοχευμένη υποστήριξη σε συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων.

Ο FRA διεξήγαγε περιορισμένη έρευνα σχετικά με εξειδικευμένους τομείς της υποστήριξης θυμάτων (όπως υποστήριξη για θύματα ενδοοικογενειακής βίας, εμπορίας ανθρώπων και εγκλημάτων μίσους), η οποία βασίστηκε στην εκτεταμένη έρευνα του FRA σχετικά με τις διάφορες ομάδες ευάλωτων θυμάτων. Από τα πορίσματα προκύπτει ότι τα θύματα που ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες ενδέχεται να έρχονται αντιμέτωπα με συγκεκριμένα προβλήματα όσον αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Τα εν λόγω πορίσματα υποστηρίζονται από συμπληρωματικές παράλληλες έρευνες του FRA σχετικά με ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων που σχετίζονται με τα θύματα εγκληματικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων μελετών συγκεκριμένων κατηγοριών θυμάτων, όπως μετανάστες θύματα, θύματα εγκλημάτων μίσους, θύματα βίας κατά των γυναικών και παιδιά θύματα.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Υποστήριξη γυναικών κατά της βίας

Η εφαρμογή αυτή, που ονομάζεται *ClIQUE180*, παρέχει στις γυναίκες πληροφορίες για το τι πρέπει να κάνουν εάν πέσουν θύματα βίας. Η εφαρμογή, που κυκλοφόρησε κατά τη διάρκεια του Παγκόσμιου Κυπέλλου 2014 στη Βραζιλία, παρέχει γεωδομημένα που δημιουργούνται από τους χρήστες σχετικά με ασφαλείς και μη ασφαλείς περιοχές και εξηγεί τι είναι η βία κατά των γυναικών. Η σαφής και φιλική προς τον χρήστη διεπαφή παρέχει συνδέσμους προς υπηρεσίες υποστήριξης και προς την ομοσπονδιακή νομοθεσία της Βραζιλίας σχετικά με τη βία κατά των γυναικών. Η εφαρμογή περιλαμβάνει επίσης επιλογή επείγουσας κλήσης προς γραμμή επικοινωνίας των υπηρεσιών υποστήριξης.

Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://clique180.org.br/download>

Η έρευνα του FRA δείχνει ότι τα θύματα αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως το ότι είναι ευάλωτα στον κίνδυνο να υποστούν δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντεκδίκηση, ο φόβος ότι θα αντιμετωπίσουν προκατάληψη από το προσωπικό της αστυνομίας ή της υπηρεσίας υποστήριξης και η σχετική απροθυμία να καταγγείλουν την εν λόγω εγκληματική πράξη.

Τα πορίσματα του εν λόγω έργου καταδεικνύουν ότι σε όλα τα κράτη μέλη υφίστανται υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης για ορισμένες τουλάχιστον συγκεκριμένες ομάδες θυμάτων. Ως προς αυτό, υπάρχουν αρκετές αξιοσημείωτες ελπιδοφόρες πρακτικές. Ο χαρακτήρας και το αντικείμενο της ειδικής υποστήριξης που παρέχεται, ωστόσο, ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό στα διάφορα κράτη μέλη (και εξαρτάται επίσης από την εκάστοτε ομάδα). Υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης.

Νομοθεσία ΕΕ: Μέτρο E του οδικού χάρτη της Βουδαπέστης

Το Μέτρο E του οδικού χάρτη της Βουδαπέστης αφορά τις ειδικές ανάγκες συγκεκριμένων ομάδων θυμάτων. Το Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι ορισμένα θύματα έχουν ειδικές ανάγκες ανάλογα με το είδος ή τις περιστάσεις της εγκληματικής πράξης της οποίας είναι θύματα, δεδομένων των κοινωνικών, σωματικών και ψυχολογικών επιπτώσεων αυτών των εγκληματικών πράξεων. Ο οδικός χάρτης αναφέρεται, μεταξύ άλλων ομάδων, σε θύματα της εμπορίας ανθρώπων και στα παιδιά που είναι θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

Βλ.: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011G0628\(01\)&qid=1402495822750&from=EL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011G0628(01)&qid=1402495822750&from=EL)

Εξασφάλιση ατομικών αξιολογήσεων για τον προσδιορισμό πιθανών ειδικών αναγκών προστασίας

Στο άρθρο 22 της οδηγίας ορίζεται ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να διενεργείται ατομική αξιολόγηση των θυμάτων για τον προσδιορισμό πιθανών ειδικών αναγκών προστασίας. Οι εν λόγω ειδικές ανάγκες προστασίας μπορεί να αφορούν θύματα που υπέστησαν σημαντική βλάβη λόγω της σοβαρότητας του εγκλήματος, θύματα εγκλήματος που οφείλεται σε προκαταλήψεις ή διακρίσεις, ή θύματα τα οποία είναι ευάλωτα λόγω της σχέσης τους με τον δράστη ή της εξάρτησής τους από αυτόν. Από τα πορίσματα του FRA προκύπτει ότι η αστυνομία συχνά παραπέμπει τα θύματα σε υπηρεσίες γενικής υποστήριξης, οι οποίες πρέπει στη συνέχεια να προβούν σε περαιτέρω αξιολόγηση όσον αφορά πιθανές συγκεκριμένες ανάγκες για ειδική υποστήριξη.

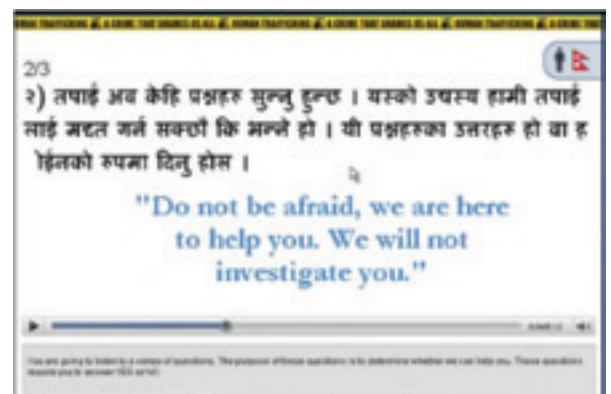
Αναγνώριση του σημαντικού ρόλου που παίζουν οι υπηρεσίες υποστήριξης για τα θύματα με ειδικές ανάγκες στα κράτη μέλη της ΕΕ

Είτε ενσωματώνονται σε ευρύτερη δομή γενικής υποστήριξης είτε θεσπίζονται ως ξεχωριστές, εξατομικευμένες υπηρεσίες, στην οδηγία για τα θύματα ορίζεται ότι οι υπηρεσίες υποστήριξης πρέπει να υιοθετούν μια προσέγγιση η οποία λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες των θυμάτων, τη σοβαρότητα της βλάβης που υπέστησαν λόγω της αξιόποινης πράξης, καθώς και τη σχέση ανάμεσα στα θύματα, τους δράστες και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους. Σε αυτό θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, οι ειδικές ανάγκες των παιδιών. Οι εξατομικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης που απευθύνονται σε θύματα με ειδικές ανάγκες θα μπορούσαν να είναι οι πλέον κατάλληλες για την προώθηση των δικαιωμάτων συγκεκριμένων ομάδων. Τα θύματα εγκληματικών μίσους, για παράδειγμα, θα αισθάνονταν ενδεχομένως πιο άνετα εάν μπορούσαν να εμπιστευτούνται και να βασίζονται στην εμπειρογνωμοσύνη μικρότερων και ιδιαίτερα εξειδικευμένων οργανώσεων που υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Μετάδοση υποστηρικτικών μηνυμάτων σε θύματα εμπορίας ανθρώπων

Το εργαλείο μεταφραστικής υποστήριξης θυμάτων (Victim Translation Assistance Tool) χρησιμοποιεί ηχητικά μηνύματα που επιτρέπουν στους επαγγελματίες των αρχών επιβολής του νόμου και στους παρόχους υπηρεσιών για τα θύματα – που συχνά αποτελούν το πρώτο σημείο επαφής των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων που δεν μιλούν τη γλώσσα της χώρας στην οποία βρίσκονται– να παρέχουν ένα βασικό επίπεδο βοήθειας στα θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Τριάντα πέντε βασικές ερωτήσεις και μηνύματα ηχογραφήθηκαν και μεταφράστηκαν σε 40 γλώσσες, συμπεριλαμβανομένων ερωτήσεων που απευθύνονται ειδικά σε παιδιά.

Το εργαλείο ανέπτυξαν η UN.GIFT/UNODC, η υπηρεσία εγκληματολογικών πληροφοριών της Αυστρίας, και η αυστριακή MKO LEFOE-IBF. Διασωθέντα θύματα εμπορίας ανθρώπων συνέβαλαν στην ανάπτυξη των μηνυμάτων, με την υποστήριξη ειδικών στην εμπορία ανθρώπων οι οποίοι επικεντρώνονται στις ανάγκες των θυμάτων.

Πραγματοποιήστε λήψη της εφαρμογής από τη διεύθυνση: www.ungift.org/knowledgehub/en/tools/vita.html

Η γνώμη του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να μεριμνούν ώστε να διενεργείται ατομική αξιολόγηση από το πρώτο σημείο επαφής των θυμάτων, που είναι συνήθως η αστυνομία ή μια οργάνωση υποστήριξης θυμάτων. Τα θύματα πρέπει να παραιτούνται εγκαίρως σε υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης που είναι σε θέση να τους προσφέρουν τη βοήθεια και υποστήριξη που χρειάζονται. Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα παιδιά αντιμετωπίζονται πάντοτε ως άτομα που χρήζουν ειδικής προστασίας, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία τους, τον βαθμό ωριμότητάς τους, το επίπεδο κατανόησης και τυχόν δυσκολίες επικοινωνίας που μπορεί να έχουν, και σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 4 της οδηγίας για τα θύματα.

Παράλληλα με την αναγνώριση ότι οι υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης μπορούν είτε να θεσπίζονται ξεχωριστά και επιπλέον των υπηρεσιών γενικής υποστήριξης είτε να ενσωματώνονται σε μια οργάνωση γενικής υποστήριξης, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να μεριμνούν για την ύπαρξη υπηρεσιών υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης μετατραυματικής υποστήριξης και συμβουλευτικής, οι οποίες παρέχουν στοχευμένη υποστήριξη στα θύματα με ειδικές ανάγκες. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα παιδιά θύματα, τα θύματα σεξουαλικής βίας και άλλων μορφών βίας λόγω φύλου, τα θύματα με αναπηρία, τα θύματα που είναι παράνομοι μετανάστες και τα θύματα βίας στο πλαίσιο στενών σχέσεων, και στις υπηρεσίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η μετατραυματική υποστήριξη και συμβουλευτική. Σύμφωνα με την οδηγία για τα θύματα, οι εν λόγω υπηρεσίες πρέπει, κατ'ελάχιστο, να αναπτύσσονται και να παρέχουν προσωρινή στέγαση σε θύματα που χρειάζονται ασφαλή τόπο παραμονής λόγω άμεσου κινδύνου επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντεκδίκησης.

Επίσης, κατά την εφαρμογή της οδηγίας για τα θύματα, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες προστασίας των θυμάτων εγκλήματος που οφείλονται σε διακρίσεις.

Πρότυπα και δείκτες απόδοσης

Η οδηγία για τα θύματα δεν είναι σαφής ως προς τα ζητήματα ποιότητας και απόδοσης. Προκειμένου όμως να διασφαλιστεί η αποτελεσματική και αποδοτική υποστήριξη των θυμάτων, η εφαρμογή προτύπων ποιότητας πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο του σχεδιασμού, της βελτίωσης και της συνεχούς παροχής της υποστήριξης. Αναπόσπαστο στοιχείο των προτύπων ποιότητας είναι οι δείκτες. Η χρήση της καθιερωμένης μεθοδολογίας ομαδοποίησης δεικτών υπό το τρίπτυχο «δομή-διαδικασία-αποτέλεσμα» επιτρέπει την αποτύπωση του πλήρους φάσματος των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν, από την αποδοχή και την πρόθεση εφαρμογής μέχρι τις προσπάθειες και τα αποτελέσματα στην πράξη. Το γεγονός αυτό διευκολύνει, με τη σειρά του, τη μέτρηση της επιτευχθείσας προόδου, καθώς και τη σύγκριση μεταξύ συστημάτων, που αποτελεί απαραίτητη παράμετρο για την αξιόπιστη αξιολόγηση των πρακτικών που αποφέρουν πραγματικά αποτελέσματα.

Υπό αυτό το μεθοδολογικό πλαίσιο, η πλήρης έκθεση προτείνει μια σειρά δεικτών με βάση τα υφιστάμενα πρότυπα παροχής υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Η ανάπτυξη μιας πιο εξελιγμένης και βελτιωμένης έκδοσης των εν λόγω δεικτών –οι οποίοι πρέπει να επικυρωθούν από τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς, όπως οι οργανώσεις υποστήριξης των θυμάτων– θα αποτελούσε χρήσιμο πρώτο βήμα προς τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση των πρακτικών. Οι δείκτες θα πρέπει να συνοδεύονται από σαφείς δείκτες αναφοράς σχετικά με το απαιτούμενο επίπεδο «συμμόρφωσης». Παράλληλα, θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα σύστημα συλλογής δεδομένων βάσει των οποίων θα διαμορφώνονται όλοι οι παραπάνω δείκτες. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 28 της οδηγίας για τα θύματα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να γνωστοποιούν δεδομένα σχετικά με την άσκηση στην πράξη των δικαιωμάτων που θεσπίζονται στην οδηγία, αρχής γενομένης από τον Νοέμβριο του 2017 και εν συνεχεία ανά τριετία.

Θέσπιση προτύπων ελέγχου με σεβασμό προς την ανεξαρτησία της κοινωνίας των πολιτών

Η αιτιολογική σκέψη 63 της οδηγίας για τα θύματα ορίζει ότι προκειμένου «να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί η υποβολή καταγγελιών εγκλημάτων και να μπορέσουν τα θύματα να σπάσουν τον κύκλο της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, είναι απαραίτητο τα θύματα να έχουν στη διάθεσή τους αξιόπιστες υπηρεσίες υποστήριξης και να είναι οι αρμόδιες αρχές διατεθειμένες να απαντήσουν στις καταγγελίες τους με σεβασμό, με ευαισθησία, με επαγγελματικό τρόπο και χωρίς διακρίσεις». Προκειμένου να αξιολογηθεί κατά πόσον οι υπηρεσίες ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους πληρούν τα ως άνω κριτήρια, απαιτείται η θέσπιση σαφών και συνεκτικών μηχανισμών ελέγχου της ποιότητας, μεταξύ άλλων και σε διασυνοριακό επίπεδο.

Συγκριτική αξιολόγηση προτύπων ποιότητας

Η ύπαρξη σαφών δεικτών και δεικτών αναφοράς θα ήταν ιδιαίτερα επωφελής όσον αφορά τα πρότυπα ποιότητας για τις υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων. Στο πλαίσιο της έρευνας του FRA, εξετάστηκαν επίσημα εγκεκριμένοι βασικοί δείκτες απόδοσης σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν οι υπηρεσίες γενικής υποστήριξης θυμάτων των κρατών μελών της ΕΕ. Οι εν λόγω δείκτες, εφόσον μετρούνται διαχρονικά, μπορούν να συμβάλουν στην αξιολόγηση της εφάρμογής και της επίδρασης της οδηγίας για τα θύματα στα θύματα και στην άσκηση των δικαιωμάτων τους στην πράξη.

Η γνώμη του FRA

Ο FRA επισημαίνει την ευθύνη των κρατών μελών να αναπτύξουν ένα ολοκληρωμένο δίκτυο υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων και να παρακολουθούν την απόδοση των υπηρεσιών υποστήριξης, μεριμνώντας για τη συμμόρφωσή τους με τα καθορισμένα πρότυπα, με ταυτόχρονο σεβασμό προς την ανεξαρτησία της κοινωνίας των πολιτών.

Η ανάλυση του FRA παρουσιάζει χρηστά παραδείγματα κριτηρίων και/ή όρων ένταξης που αναπτύχθηκαν από κεντρικές οργανώσεις σε επίπεδο ΕΕ οι οποίες δραστηριοποιούνται στους τομείς της δικτύωσης, του συντονισμού και προώθησης της γενικής υποστήριξης των θυμάτων και της υποστήριξης ειδικών ομάδων θυμάτων. Στα εν λόγω κριτήρια περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, ο διαχωρισμός μεταξύ υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων και υπηρεσιών δικαστικής επιτήρησης, η ανεξαρτησία από πολιτικές δραστηριότητες, η εμπιστευτικότητα των χρηστών των υπηρεσιών (δηλαδή των θυμάτων) και η διαφάνεια όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης. Τα εν λόγω πρότυπα θα μπορούσαν να διαμορφώσουν μια βάση για την εξέταση συμπληρωματικών κριτηρίων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε εθνικό, περιφερειακό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ, ανάλογα με την περίπτωση.

Έμπνευση για ένα σύστημα ελέγχου ποιότητας για τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων θα μπορούσε να αντληθεί επίσης από το σύστημα αξιολόγησης από ομοτίμους που χρησιμοποιείται παγκοσμίως από τους Εθνικούς Θεσμούς για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ένα σύστημα διαπίστευσης από τον ίδιο τον φορέα σύμφωνα με τις λεγόμενες Αρχές των Παρισίων).

Προς τον σκοπό αυτό, και λαμβάνοντας υπόψη τα εν λόγω παραδείγματα, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να θεσπίσουν ένα σύστημα διαπίστευσης για τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων.

Ο FRA τονίζει τη σημασία των καθορισμένων και γενικώς αποδεκτών οργανωτικών προτύπων και προτύπων απόδοσης για την παροχή υποστήριξης στα θύματα. Τα πορίσματα του FRA καταδεικνύουν ότι οι υπηρεσίες γενικής υποστήριξης θέσπισαν τέτοια πρότυπα σε λιγότερα από τα μισά κράτη μέλη.

Σύμφωνα με το άρθρο 28 της οδηγίας για τα θύματα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να γνωστοποιούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα διαθέσιμα δεδομένα που καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο τα θύματα έχουν πρόσβαση στα δικαιώματα τα οποία θεσπίζονται στην οδηγία για τα θύματα, αρχής γενομένης από τον Νοέμβριο του 2017 (δύο έτη μετά την προθεσμία μεταφοράς) και εν συνεχεία ανά τριετία. Τα εν λόγω δεδομένα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους δείκτες που σχετίζονται με την υποστήριξη των θυμάτων και τα δικαιώματα των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δεικτών απόδοσης που σχετίζονται με την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν οι υπηρεσίες γενικής υποστήριξης θυμάτων. Οι δείκτες σχετικά με την ποιότητα της παροχής υπηρεσιών πρέπει επίσης να συλλέγονται απευθείας από τα θύματα που κάνουν χρήση των εν λόγω υπηρεσιών.

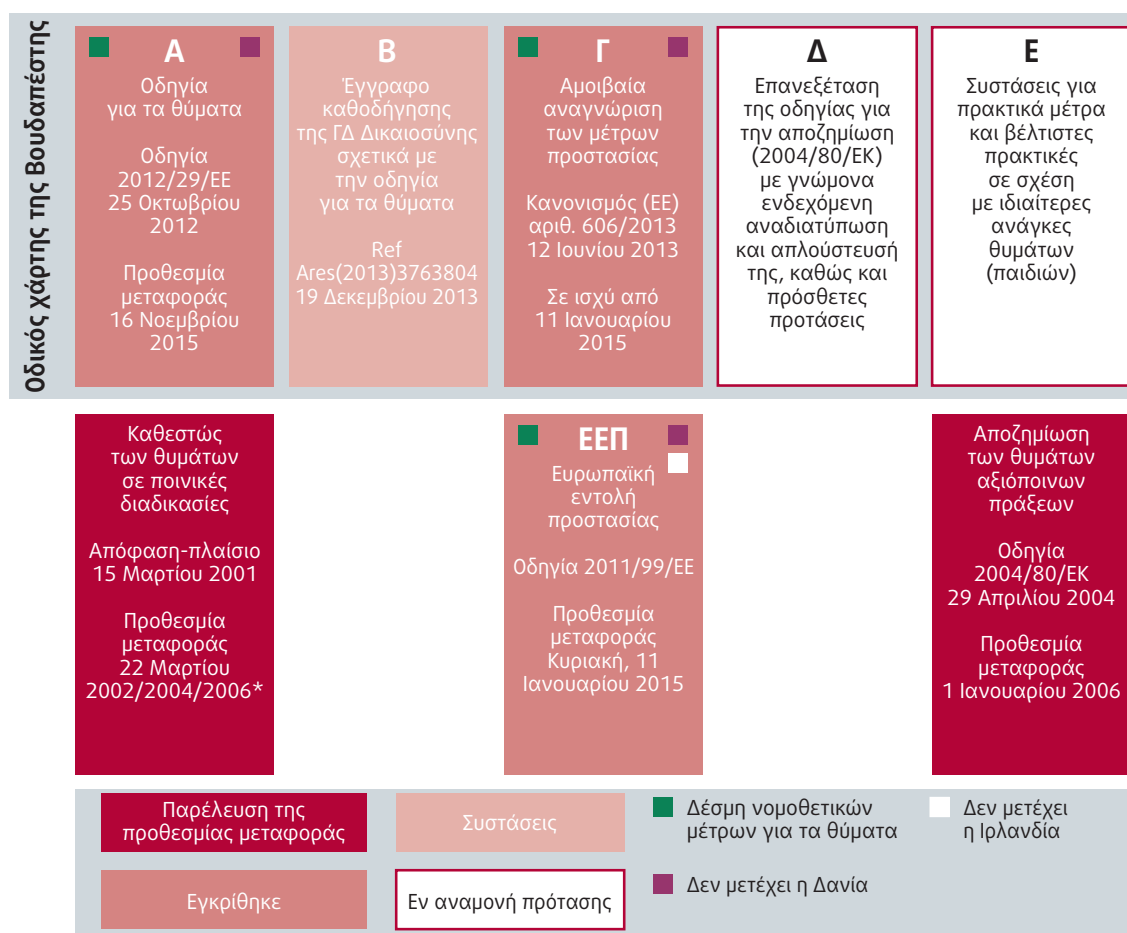
Οι οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων και/ή οι κυβερνήσεις, ανάλογα με την περίπτωση σε κάθε επιμέρους κράτος μέλος της ΕΕ, πρέπει να εξετάσουν την πιθανότητα να αναπτύξουν κοινούς δείκτες όσον αφορά την υποστήριξη των θυμάτων –και ευρύτερα σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων. Τα δεδομένα για τους εν λόγω δείκτες θα μπορούσαν εν μέρει να αξιοποιήσουν την απαίτηση συλλογής δεδομένων δυνάμει του άρθρου 28 της οδηγίας για τα θύματα.

Η οδηγία για τα θύματα

Η οδηγία για τα θύματα είναι η πιο σημαντική νομοθετική εξέλιξη για τα δικαιώματα των θυμάτων που έχει σημειωθεί έως σήμερα σε επίπεδο ΕΕ. Αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της δέσμης νομοθετικών μέτρων που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προστασία των θυμάτων, οι οποίες αποβλέπουν στην ενίσχυση και βελτίωση των εθνικών και ενωσιακών μέτρων σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων. Η δέσμη νομοθετικών μέτρων ανταποκρίνεται στην έκκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση των θυμάτων που περιγράφεται στο Πρόγραμμα της Στοκχόλμης και στον οδικό χάρτη της Βουδαπέστης, που επικεντρώνονται ειδικά στην ενίσχυση των δικαιωμάτων και της προστασίας των θυμάτων. Τα κράτη μέλη οφείλουν να μεταφέρουν την οδηγία για τα θύματα στην εθνική νομοθεσία έως τις 16 Νοεμβρίου 2015. Η Δανία δεν συμμετέχει και, ως εκ τούτου, μετά την παρέλευση της προθεσμίας μεταφοράς, στη χώρα αυτή θα παραμείνει σε ισχύ η απόφαση-πλαίσιο.

Σχήμα: Μέσα της ΕΕ σχετικά με τα θύματα εγκληματικών πράξεων, και ιδίως υπηρεσίες υποστήριξης

Σημείωση: Η σήμανση Α-Ε είναι αυτή του οδικού χάρτη.

* Θα ισχύει και στη Δανία μετά την παρέλευση της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας για τα θύματα.

Πηγή: FRA, 2014

Στην οδηγία για τα θύματα ορίζονται αρκετοί στόχοι που αποβλέπουν στη διασφάλιση της ύπαρξης αποτελεσματικών και προσβάσιμων υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Θεσπίζονται νέα δικαιώματα για τα θύματα της εγκληματικότητας, και μια σειρά από διατάξεις που έως τώρα ήταν προαιρετικές μετασχηματίζονται σε υποχρεώσεις, μετατρέποντας πιθανά οφέλη για τα θύματα σε δικαιώματα των θυμάτων. Επίσης, οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων τίθενται στην πρώτη γραμμή του συστήματος και αναγνωρίζεται ο κεντρικός ρόλος που διαδραματίζουν στο να δίνεται στα θύματα η δυνατότητα να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους. Η οδηγία, θεσπίζοντας αφενός ελάχιστα πρότυπα για τις δραστηριότητές τους και αφετέρου υποχρεώνοντας το κράτος να μεριμνά για τη διαθεσιμότητά τους, έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώσει το σύστημα υποστήριξης θυμάτων σε όλη την ΕΕ προς όφελος των θυμάτων.

Παραδείγματα υψηλότερων προτύπων που ορίζονται στην οδηγία για τα θύματα

Παροχή πληροφοριών και υποστήριξης

- Δίνεται νέα έμφαση στο δικαίωμα των θυμάτων να κατανοούν και να γίνονται κατανοητά, υπό την έννοια ότι κάθε επικοινωνία με τα θύματα πρέπει να γίνεται με τρόπο κατανοητό στα θύματα (άρθρο 3).
- Το άρθρο 4 της οδηγίας δεν περιορίζεται στα δικαιώματα που προβλέπονται στην απόφαση-πλαίσιο σχετικά με τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται από την πρώτη επαφή με τις αρμόδιες αρχές. Τα θύματα δεν πρέπει πλέον να ενημερώνονται μόνο για το είδος των υπηρεσιών ή των οργανώσεων στις οποίες μπορούν να απευθύνονται. Αντ' αυτού, μέσω της πρόβλεψης του άρθρου 8 παράγραφος 2 πρέπει να παραπέμπονται απευθείας στις αρμόδιες υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων από το αρχικό στάδιο. Πρέπει, με άλλα λόγια, να ερωτώνται εάν επιθυμούν να έρθουν σε επαφή με κάποια υπηρεσία υποστήριξης.
- Ορίζεται ρητά ότι η πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων πρέπει να παρέχεται ανεξαρτήτως εάν το θύμα αποφασίσει να υποβάλει επίσημη καταγγελία και απαγγελθούν κατηγορίες, αν και γενικώς εξυπακούεται ότι οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να ενθαρρύνουν την υποβολή καταγγελίας (βλέπε αιτιολογική σκέψη 63 της οδηγίας).
- Στην οδηγία προβλέπεται ποιες πληροφορίες σχετικά με την υπόθεση πρέπει να παρέχονται στο θύμα. Στις πληροφορίες αυτές περιλαμβάνεται η φύση των ποινικών κατηγοριών, ο χρόνος και ο τόπος διεξαγωγής της δίκης, οποιαδήποτε απόφαση να περατωθεί έρευνα ή να μην ασκηθεί δίωξη κατά του δράστη, καθώς και η οριστική απόφαση. Πρέπει επίσης να διευκρινίζονται οι λόγοι των αποφάσεων αυτών.
- Γίνεται διάκριση μεταξύ των υπηρεσιών γενικής και ειδικής υποστήριξης των θυμάτων (άρθρο 8) και καθορίζεται το ελάχιστο επίπεδο υπηρεσιών που πρέπει να παρέχουν τα κράτη μέλη (άρθρο 9). Από τη σκοπιά της υποστήριξης των θυμάτων ο καθορισμός των ελάχιστων προτύπων είναι θεμελιώδους σημασίας. Η απόφαση-πλαίσιο υποχρέωνε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ να «ενθαρρύνει την ανάληψη δράσης» από υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων στο πεδίο της παροχής πληροφοριών στα θύματα, της συνοδείας τους και της παροχής συνδρομής σε αυτά. Πλέον, οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων οφείλουν να παρέχουν ρητά οριζόμενες υπηρεσίες σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών σχετικά με την πρόσβαση σε εθνικά συστήματα αποζημίωσης για ζημίες από αξιόποινη πράξη και σχετικά με άλλα οικονομικά και πρακτικά θέματα που ανακύπτουν από το έγκλημα, καθώς και συναισθηματική και ψυχολογική υποστήριξη. Καλύπτεται επίσης η παροχή συμβουλών σχετικά με τον κίνδυνο και την αποτροπή δευτερογενούς και περαιτέρω θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντεκδίκησης.

Διάθεση επαρκών πόρων

- Ορισμένες νέες υποχρεώσεις, καθώς και μη υποχρεωτικές διατάξεις της απόφασης-πλαισίου οι οποίες καθίστανται υποχρεωτικές βάσει της οδηγίας για τα θύματα, απαιτούν από τα κράτη μέλη της ΕΕ να επενδύσουν περαιτέρω σε προσωπικό, εξοπλισμό και εγκαταστάσεις. Σε αυτό περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, η μέριμνα ώστε να υπάρχουν στα δικαστικά κτήρια χωριστοί χώροι αναμονής για τα θύματα και χωριστοί για τους κατηγορούμενους, κατ' ελάχιστον δε στα νέα δικαστικά κτήρια (άρθρο 19 παράγραφος 2). Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να εξασφαλίζουν την τεχνολογία που απαιτείται για εικονοηλεσυνδέσεις και μαγνητοσκοπήσεις, να παρέχουν την απαιτούμενη εκπαίδευση στους επαγγελματίες του κλάδου που εξυπηρετούν το κοινό, όπως το προσωπικό της αστυνομίας και το προσωπικό των δικαστηρίων (άρθρο 25 παράγραφος 1), και να διασφαλίζουν ότι γίνεται ατομική αξιολόγηση των θυμάτων προκειμένου να προσδιορίζονται οι συγκεκριμένες ανάγκες προστασίας τους (άρθρο 22 παράγραφος 1). Από τα πορίσματα του FRA προκύπτει ότι κάποια κράτη μέλη δεν έχουν υλοποιήσει ακόμη τα μέτρα αυτά.

Ωστόσο, η οδηγία δεν προβλέπει κάποιο μέσο για την εναρμόνιση των αποκλιουσών προσεγγίσεων του ρόλου των θυμάτων που υφίστανται στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των διαφόρων κρατών μελών της ΕΕ και, κατά συνέπεια, στην παροχή των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Αν και αναμφίβολα θέτει ψηλότερα τον πήχη σε σχέση με την οδηγία-πλαίσιο, η αναγκαιότητα να αντιμετωπιστούν αυτές οι δομικές διαφορές δημιουργεί αναπόφευκτα περιθώρια αποκλίσεων ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων και, ως εκ τούτου, ενδεχομένως και ως προς ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των θυμάτων.

Υποστήριξη θυμάτων και θεμελιώδη δικαιώματα

Η υποστήριξη των θυμάτων είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των θυμάτων εν γένει, και ειδικότερα της πρόσβασης των θυμάτων στην ποινική δικαιοσύνη. Τούτο συνάδει με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Οι εγκληματικές πράξεις αποτελούν ιδιαίτερα σοβαρή παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ως εκ τούτου το ποινικό δίκαιο και η ποινική δικαιοσύνη αποβλέπουν στην προστασία των πιο σημαντικών πτυχών των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) στηρίζει αυτή την προσέγγιση. Ωστόσο, η τιμωρία που ορίζεται στο ποινικό δίκαιο μπορεί να είναι αξιόπιστη μόνο εφόσον στηρίζεται σε αποτελεσματικό μηχανισμό επιβολής του νόμου και εφόσον οι κρατικές αρχές αποδεικνύουν έμπρακτα την αποφασιστικότητά τους ως προς την εφαρμογή του προβλέψμενου του νόμου⁴. Παράλληλα, στα θύματα πρέπει να παρέχεται αποτελεσματική υποστήριξη.

Το εν λόγω δικαίωμα των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν πρέπει να είναι μόνο θεωρητικό αλλά και πραγματικό⁵. Το ΕΔΑΔ, σε απόφαση που εξέδωσε το 2011, επισήμανε ότι το αντικείμενο και ο σκοπός της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΑΔ) ως μέσου για την προστασία των ανθρώπων προβλέπουν ότι οι πρόνοιές της πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο που να προσδίδει πραγματικότητα και αποτελεσματικότητα στους μηχανισμούς διασφάλισης της⁶.

Δεδομένων των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν τα θύματα ως προς την υποβολή καταγγελίας στην αστυνομία, η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη προϋποθέτει νέα μέτρα τα οποία πρέπει να στοχεύουν στο κάθε άτομο, παρέχοντας για παράδειγμα πληροφορίες, συνδρομή και συμβουλευτική υποστήριξη. Πρέπει επίσης να επιλαμβάνονται ζητημάτων θεσμικού χαρακτήρα, οργανώνοντας την εκπαίδευση των επαγγελματιών του τομέα και τη θέσπιση δικλίδων ασφαλείας κατά θεσμικών μορφών διακρίσεων ή διαδικασιών που θα σχεδιάζονται με γνώμονα την κατάλληλη ανταπόκριση στα δικαιώματα και τις ανάγκες των θυμάτων. Εν τέλει, τα παραπάνω συνδέονται με το γενικότερο δημόσιο κλίμα. Η αίσθηση ότι το κλίμα δεν είναι φιλικό μπορεί να αποτρέψει τα θύματα από το να ζητούν βοήθεια, εφόσον θεωρούν ότι δεν θα βρουν κατανόηση ή συμπαράσταση.

Τα θύματα έχουν δικαίωμα να τους προσφέρεται υποστήριξη κατά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, αλλά η αποτελεσματικότητα της πρόσβασης στη δικαιοσύνη στην πράξη βασιζέται συχνά στη διαθεσιμότητα υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Οι αποτελεσματικές υπηρεσίες υποστήριξης αποτελούν επομένως ένα μέσο καθοριστικής σημασίας προκειμένου να γίνει πράξη το δικαίωμα των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Όπως συμβαίνει και με πολλά θεμελιώδη δικαιώματα που υποχρεώνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ να αναλαμβάνουν δράση και να παρέχουν υπηρεσίες, η υποχρέωση για την παροχή κατάλληλων υπηρεσιών υποστήριξης δεν καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη θα υλοποιούν τις υπηρεσίες αυτές. Ποια θα είναι η επένδυση που οφείλουν να πραγματοποιούν στο πλαίσιο της τήρησης των υποχρεώσεών τους βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη εξαρτάται ως ένα βαθμό από το τι είναι πρακτικά εφικτό υπό τις εκάστοτε συνθήκες. Τα κράτη υποχρεούνται –κατ' ελάχιστο– να μεριμνούν για τη σταδιακή εξασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης των θυμάτων στην ποινική δικαιοσύνη, συμπεριλαμβανομένης της σταδιακής βελτίωσης των υπηρεσιών υποστήριξης που παρέχονται στα θύματα της εγκληματικότητας.

Η προσεκτικότερη ανάλυση καθιστά δυνατή τη διάκριση ορισμένων συγκεκριμένων εκφάνσεων του δικαιώματος των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι διάφορες αυτές εκφάνσεις καταδεικνύουν το ευρύ φάσμα δικαιωμάτων των θυμάτων που απορρέουν από τον Χάρτη. Κάποιες από τις εν λόγω εκφάνσεις προβλέπονται τόσο στον Χάρτη όσο και στην ΕΣΑΔ. Στο άρθρο 52 παράγραφος 3 του Χάρτη, για παράδειγμα, ορίζεται

⁴ ΕΔΑΔ, *Osmar κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 23452/94, της 28ης Οκτωβρίου 1998, παρ. 115· *Menson κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 47916/99, της 6ης Μαΐου 2003 (Dec.)· *A κατά Κροατίας*, αριθ. 55164/08, της 14ης Οκτωβρίου 2010, παρ. 78.

⁵ ΕΔΑΔ, *El-Masri κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* [GC], αριθ. 39630/09, της 13ης Δεκεμβρίου 2012, παρ. 255.

⁶ ΕΔΑΔ, *Al-Skeini και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 55721/07, της 7ης Ιουλίου 2011, παρ. 162.

ότι ο Χάρτης έχει τουλάχιστον την έννοια και την εμβέλεια των αντίστοιχων εγγυήσεων της ΕΣΑΔ. Οι πρόσθετες εκφάνσεις του δικαιώματος των θυμάτων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη αφορούν μόνο το άρθρο 47 του Χάρτη, το οποίο κατοχυρώνει δικαιώματα που δεν καλύπτει η ΕΣΑΔ.

Η νομολογία του ΕΔΑΔ εδράζεται σε δύο πυλώνες: πρώτον σε αυτά που το δικαστήριο ορίζει ως δικονομικά σκέλη ορισμένων δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένων των άρθρων 2, 3, 4 και 8 της ΕΣΑΔ), και δεύτερον στο δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής βάσει του άρθρου 13 της ΕΣΑΔ. Ο πρώτος πυλώνας, η δικονομική πτυχή των ουσιαστικών άρθρων, δίνει έμφαση στην αποστολή των διατάξεων ποινικού δικαίου και στη δυναμική επιβολή τους, λειτουργώντας αποτρεπτικά στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από δυνητικούς δράστες. Ο δεύτερος πυλώνας αναδεικνύει το δικαίωμα των θυμάτων να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και να θεραπύεται η παραβίαση των δικαιωμάτων τους.

Ορισμοί στο ποινικό δίκαιο και δικονομικές εγγυήσεις

Για να είναι αποτελεσματική στην πράξη η ποινική διερεύνηση, πρέπει να προηγείται η θέσπιση από το κράτος νομικών διατάξεων που ποινικοποιούν διεξοδικά τις πρακτικές που αντίκεινται στο εκάστοτε άρθρο⁷. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να αποτυπώνουν την ουσία των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχει υποστεί το θύμα. Για παράδειγμα, η αποτύπωση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων που υφίστανται τα θύματα μακροχρόνιας ενδοοικογενειακής βίας, προϋποθέτει την ποινικοποίηση περισσότερων από μία μεμονωμένων πράξεων βίας από τον συγκεκριμένο νόμο. Πρέπει επίσης να αποτυπώνονται οι ψυχολογικές επιπτώσεις μιας τέτοιας σχέσης, συμπεριλαμβανομένων των αισθημάτων φόβου, ανημποριάς και εξευτελισμού που υφίστανται τα θύματα σε βάθος χρόνου⁸. Ή, πάλι, σε περιπτώσεις βίαιων πράξεων που διαπράττονται λόγω διακρίσεων, το ποινικό δίκαιο δεν πρέπει να καλύπτει απλώς τα περιστατικά βίας, αλλά να αποτυπώνει επαρκώς τη διάσταση των διακρίσεων⁹.

Οι αρχές, όταν περιέρχεται στην αντίληψή τους ένα περιστατικό, πρέπει να ενεργούν αυτεπάγγελα και δεν πρέπει να επαφίεται η κίνηση των διαδικασιών στη βούληση του θύματος ή των συγγενών του. Το δικαίωμα του θύματος για πρόσβαση στη δικαιοσύνη δεν βασίζεται στη δική του ενεργή συμβολή, που μπορεί να συνίσταται στην υποβολή καταγγελίας στην αστυνομία ή την παροχή συνδρομής στο πλαίσιο της ποινικής διερεύνησης ή δίωξης¹⁰.

Κάθε πρόσωπο που ισχυρίζεται βάσιμα ότι έχει πέσει θύμα βίας έχει δικαίωμα σε διεξοδική και αποτελεσματική διερεύνηση, ικανή να οδηγήσει στην αναγνώριση και την τιμωρία των υπαιτίων¹¹. Οι αρχές πρέπει να λαμβάνουν κάθε εύλογο μέτρο που έχουν στη διάθεσή τους ώστε να τηρούνται ασφαλή τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν το αδίκημα, όπως, μεταξύ άλλων, οι καταθέσεις αυτοπτών μαρτύρων και τα εργαστηριακά αποδεικτικά στοιχεία. Τα θύματα πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία στον βαθμό που είναι αναγκαίος για την προστασία των έννομων συμφερόντων τους.

⁷ ΕΔΑΔ, *M.C. κατά Βουλγαρίας*, αριθ. 39272/98, της 4ης Δεκεμβρίου 2003, παρ. 150, 153 και 166· ΕΔΑΔ, *Gäfgen κατά Γερμανίας* [GC], αριθ. 22978/05, της 1ης Ιουνίου 2010, παρ. 117.

⁸ ΕΔΑΔ, *Valiulienė κατά Λιθουανίας*, αριθ. 33234/07, της 26ης Μαρτίου 2013, παρ. 69–70· *Eremia κατά Δημοκρατίας της Μολδαβίας*, αριθ. 3564/11, της 28 Μαΐου 2013, παρ. 54.

⁹ ΕΔΑΔ, *Nachova κατά Βουλγαρίας*, αριθ. 43577/98, της 6ης Ιουλίου 2005, παρ. 160.

¹⁰ ΕΔΑΔ, *Cadioglu κατά Τουρκίας*, αριθ. 15762/10, της 3ης Σεπτεμβρίου 2013, παρ. 30.

¹¹ ΕΔΑΔ, *Gäfgen κατά Γερμανίας*, αριθ. 22978/05, της 1ης Ιουνίου 2010, παρ. 116 και 117· ΕΔΑΔ, *El-Masri κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* [GC], αριθ. 39630/09, της 13ης Δεκεμβρίου 2012, παρ. 255.

Πρόσθετα δικαιώματα των θυμάτων βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη

Τα δικονομικά δικαιώματα των κατηγορουμένων προστατεύονται βάσει του άρθρου 6 (χρηστή απονομή δικαιοσύνης) της ΕΣΑΔ και εκείνα των θυμάτων βάσει του άρθρου 13 (αποτελεσματική προσφυγή). Τα θύματα εγκληματικών πράξεων δεν μπορούν να διεκδικήσουν το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης βάσει του άρθρου 6 της ΕΣΑΔ, εάν δεν δηλώσουν παράσταση πολιτικής αγωγής στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας¹². Ακόμη και τότε, όμως, τα δικαιώματα των θυμάτων βάσει του άρθρου 6 απορρέουν από την πολιτική αγωγή που έχουν ασκήσει και όχι από το γεγονός ότι έχουν υποστεί θυματοποίηση βάσει των διατάξεων του ποινικού δικαίου. Στο σύστημα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ΕΣΑΔ, το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης και το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής είναι διακριτά και δεν σχετίζονται μεταξύ τους.

Ο Χάρτης δεν υιοθετεί τη διάκριση που γίνεται στην ΕΣΑΔ μεταξύ κατηγορουμένων και θυμάτων (άρθρο 47). Βάσει του Χάρτη, τα θύματα εγκληματικών πράξεων δεν απολαμβάνουν μόνο το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, το οποίο καλύπτει το φάσμα των δικαιωμάτων των θυμάτων βάσει του άρθρου 13 της ΕΣΑΔ, αλλά και τα δικαιώματα αμερόληπτου δικαστηρίου (άρθρο 6 παράγραφος 1), ήτοι τα εξής:

- το δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή τους δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας από ανεξάρτητο δικαστήριο,
- το δικαίωμα να συμβουλευούνται δικηγόρο και να του αναθέτουν την εκπροσώπησή τους,
- το δικαίωμα των θυμάτων που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους σε δικαστική αρωγή, εφόσον η αρωγή αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Η οδηγία για τα θύματα καλύπτει σημαντικές εκφάνσεις των εν λόγω δικαιωμάτων αμερόληπτου δικαστηρίου, όπως το δικαίωμα ακρόασης (άρθρο 10) και το δικαίωμα νομικής συνδρομής (άρθρο 13). Επιπλέον, στην αιτιολογική σκέψη 66 της οδηγίας για τα θύματα γίνεται ρητή αναφορά στα δικαιώματα των θυμάτων που απορρέουν από τον Χάρτη και υπογραμμίζεται το «δικαίωμα αμερόληπτου δικαστηρίου» των θυμάτων.

¹² ΕΔΑΔ, *Perez κατά Γαλλίας*, αριθ. 47287/99, της 12ης Φεβρουαρίου 2004, παρ. 57 έως 72· *Novak κατά Σλοβενίας*, αριθ. 5420/07, της 25ης Απριλίου 2013.

Το δικαίωμα των θυμάτων εγκληματικών πράξεων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη και για την προστασία τους από επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση θα εξακολουθεί να καταστρατηγείται στην πράξη όσο το θύμα δεν θα λαμβάνει επαγγελματικές συμβουλές και υποστήριξη. Η παρούσα έρευνα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) εξετάζει την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης στα θύματα αυτά στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, σύμφωνα με την οδηγία για τα θύματα της ΕΕ που εκδόθηκε το 2012. Δεν επικεντρώνεται μόνο σε θεωρητικά πρότυπα θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλά και στα τελικά, πρακτικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο της έρευνας του FRA εντοπίστηκαν ελπιδοφόρες πρακτικές τις οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν ως πηγή έμπνευσης τα κράτη μέλη που επιθυμούν να βελτιώσουν τις δομές τους για την υποστήριξη θυμάτων. Διαπιστώθηκαν επίσης διάφοροι επιμέρους τομείς, στους οποίους τα κράτη μέλη υπολείπονται επί του παρόντος των απαιτήσεων της οδηγίας. Θα χρειαστεί ως εκ τούτου να λάβουν περαιτέρω μέτρα σε επίπεδο νομοθεσίας και πολιτικής για να διασφαλιστεί η συμμόρφωσή τους με την οδηγία έως την καταληκτική ημερομηνία εφαρμογής της 16ης Νοεμβρίου 2015.

Περαιτέρω πληροφορίες:

Για την πλήρη έκθεση του FRA σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων – *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims* (Θύματα εγκληματικών πράξεων στην ΕΕ: η έκταση και η φύση της υποστήριξης των θυμάτων) (2014) – βλέπε: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/victims-crime-eu-support>

Για μια καταγραφή των δικαιωμάτων των θυμάτων και της υποστήριξης που τους παρέχεται στην ΕΕ, βλέπε: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/victims-support-services>

Βλέπε επίσης τις εκθέσεις του FRA με τα βασικά αποτελέσματα των τεσσάρων ερευνών μεγάλης κλίμακας που διεξήγαγε:

- *EU-MIDIS – European Union Minorities and Discrimination Survey. Main results report* (EU-MIDIS Έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις. Έκθεση βασικών αποτελεσμάτων) (2009): <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/eu-midis-main-results-report>
- *Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism* (Διακρίσεις και εγκλήματα μίσους σε βάρος Εβραίων στα κράτη μέλη της ΕΕ: εμπειρίες και ενδείξεις περί αντισημιτισμού) (2013): <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/discrimination-and-hate-crime-against-jews-eu-member-states-experiences-and>
- *Violence against women: an EU-wide survey* (Βία κατά των γυναικών: Πανευρωπαϊκή έρευνα) (2014): <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>
- *EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey* (Έρευνα για τα άτομα ΛΟΑΔ στην ΕΕ – Έρευνα για λεσβίες, ομοφυλόφιλους, αμφισεξουαλικά και διεμφυλικά άτομα (ΛΟΑΔ) στην ΕΕ (2014): <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-main>

Μια επισκόπηση των δραστηριοτήτων του FRA σε θέματα δικαιοσύνης διατίθεται στη διεύθυνση: <http://fra.europa.eu/en/theme/access-justice>

Υπηρεσία Εκδόσεων

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

© Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014
Φωτογραφία : © Shutterstock

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

ISBN 978-92-9239-684-8

TK-06-14-151-EL-N
doi:10.2811/38065